

Anischenko A. Techniques Promoting Effective Socialization of Students in Tourism and Recreation Programs

The article describes new methods that can be used in a classroom to promote the process of socialization of student youth. The need to develop social values among the future professionals in tourism business is discussed in detail. Social activity, social responsibility, and emotional competence are shown to be important factors in the growth of tourism industry. Effective classroom techniques for student social maturation are presented, and their practical implementation is discussed. In particular, courses introducing students to “virtual reality travel” are found to be a good instrument. In such courses students work with senior people to produce custom virtual reality journeys the elderly participants would like to undertake but cannot due to physical limitations. The resulting interactions between the age groups are shown to be highly effective in evoking empathy and improving social responsibility of the students. As an important side effect, those activities are introducing seniors to the modern computer technologies. Collaborative labor of students and seniors is shown to develop work ethics in the young people and increase their sense of association with the local community. Our experiments with teaching classes on virtual travel produced a set of ready to use classroom exercises and homework assignments that can be adopted at other tourism programs. This work clearly shows that the introduction of public service elements into the tourism programs promotes self-awareness and motivation among the students, and stimulates their potential for self-improvement.

Key words: work socialization, student youth, virtual travel, technology, senior citizen.

Стаття надійшла до редакції 22.02.2018 р.

Прийнято до друку 01.03.2018 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Рассказова О. І.

УДК 378.015.31

О. С. Бартків

**СТРУКТУРНО-ФУНКЦІЙНИЙ АНАЛІЗ
ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Сучасний етап розвитку українського суспільства ставить перед закладами вищої освіти завдання, пов'язані зі створенням нових умов для виховання ділового, відповідального, працелюбного, конкурентного, мобільного фахівця з сформованим прагненням до самоосвіти та самовдосконалення. Вирішення окресленого завдання можливе за умови конструктивно організованої виховної системи в закладах вищої освіти з

діагностично визначеною метою, продуманим вибором форм, методів її реалізації.

Про необхідність упровадження принципово нових підходів до організації виховного процесу у закладах освіти наголошується у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Законі України «Про вищу освіту», Законі України «Про освіту» та інших нормативних актах. У них зазначається, що орієнтація лише на освітній компонент призвела до «відходу значної частини дітей та молоді від громадської діяльності, до масового згорання позааудиторної роботи» [1]. Тому необхідним є цілеспрямований процес виховання особистості, відповідно поставленій суспільством мети. Поступовій й систематичній реалізації мети виховання сприятиме ефективне функціонування виховної системи в закладах вищої освіти.

Наукові засади становлення виховних систем обґрунтовано у працях В. Караковського, Л. Новикової, І. Осадчого, Н. Селіванової, та ін. Дослідженню теорії виховних систем, освітньо-виховних систем закладів освіти присвятили свої доробки вчені О. Вишневський, Г. Сорока, В. Семиченко та ін. Проте, потребують глибшого аналізу питання сутності, структури та функцій виховної системи закладу вищої освіти.

На сьогодні потребує уточнення сутність, структура та функцій виховної системи закладу вищої освіти.

У процесі наукового пошуку нами відзначено, що поняття «система» означає «сполучення», «ціле», «з'єднання» і визначається як множина взаємопов'язаних елементів, що взаємодіє з середовищем, як єдине ціле й відокремлена від нього [2]. Нами система аналізується як комплекс взаємообумовлених компонентів, об'єднаних за спільною ознакою, своїм призначенням, що діє в межах певного середовища як самостійна одиниця.

В. Ковальчук детально аналізуючи систему, визначив характеристики, які пояснюють її структурні елементи, цілі існування, їх зв'язки, взаємозв'язки та якості [3] (табл. 1):

Таблиця 1

Характеристики системи

<i>Пояснюють структурні елементи системи</i>	<i>Пояснюють цілі існування системи</i>	<i>Пояснюють зв'язки та взаємозв'язки структурних елементів системи, їх якості</i>
- множинність об'єктів, що становлять систему; - система складає інтеграцію певних складників, які взаємозв'язані; - ієрархічність розташування всередині системи окремих складових, що призводить до її вертикального структурування;	- існування загально системних цілей; - існування на кожному рівні ієрархічної будови системи власних, локальних цілей.	- поява на певному рівні інтеграції особливих якостей, які виникають на основі або первинних ознак, або складають нові «системні» якості; - інтегративний ефект функціонування системи як якісно особливий результат взаємодії окремих підсистем

<p>- відносність системної диференціації, тобто одночасна самостійність існування і входження у структуру інших цілісностей; - умовна цілісність кожного системного елемента, так як він може складати певну систему; - взаємозалежність окремих складових безлічі систем завдяки загальному структурному елементу.</p>		<p>і елементів; - наявність вертикальної й горизонтальної інтеграції в середині кожної системи; - неповнота, частковість внутрішньосистемної реалізації якостей кожного структурного елемента у межах окремої системи.</p>
---	--	--

Оскільки система є сукупністю елементів, поєднаних певною взаємодією, то в ній можна визначити такі основні ознаки: наявність мети, тобто цілеспрямованість; наявність складових елементів, компонентів, частин, з яких утворюється система; наявність зв'язків між елементами – структура; наявність функціональних завдань кожного елемента, які не дублюються; енергетика системи, за рахунок якої вона діє; керованість та самокерованість; зв'язки із зовнішнім середовищем; цілісність, яка має властивості, відмінні від властивостей її елементів [4].

Сьогодні науковці по-різному підходять до аналізу поняття виховної системи (табл. 2).

Таблиця 2

Сутнісний аналіз поняття виховної системи

Сутність категорії «виховна система»	Автори
Система, яка відбиває специфічний спосіб організації виховного процесу на рівні конкретної установи (організації).	Є. Баришников, І. Колеснікова
Цілісний соціальний організм, що виникає в процесі взаємодії основних компонентів виховання (цілі, суб'єкти, їхня діяльність, спілкування, відносини, матеріальна база) і має такі інтегративні характеристики, як спосіб життя колективу, його психологічний клімат.	М. Боритко, І. Колеснікова, Л. Новікова
Відкрита система, яка є міцним засобом соціалізації; має складну структуру, складається з компонентів, скріплених системними зв'язками; з'єднання частин системи в єдине ціле забезпечується її управлінським блоком.	В. Караковський
Комплекс виховних цілей; суб'єктів що їх реалізують у процесі цілеспрямованої діяльності; стосунки, що виникають між учасниками; освоєне середовище й управлінська діяльність забезпечення життєдіяльності виховної системи.	А. Прохорова
Упорядкована цілісна сукупність компонентів, які сприяють розвитку особистості учня.	Г. Сорока

Заклад вищої освіти розглядаємо як цілісний сукупний суб'єкт освіти і виховання молоді. Тому, виховна система закладу вищої освіти визначається нами як системна й цілісна аудиторна та позааудиторна

діяльність суб'єктів закладу вищої освіти (педагогічного колективу, студентського активу, самих студентів), яка протікає в його сприятливому, позитивно-емоційному середовищі та забезпечує поступову й планомірну реалізацію поставлених виховних цілей.

Виховна система закладу вищої освіти, як і іншого закладу освіти, передбачає взаємодію:

- концепції, як сукупності основних педагогічних ідей;
- діагностичної мети, яка реалізується через цільові завдання;
- змісту, методів, засобів, форм, принципів, які взаємозв'язані та взаємообумовлені між собою, які складають процесуальний (діяльнісний) аспект системи;
- суб'єктів з різними типами відносин між ними;
- сприятливого середовища, створеного суб'єктами;
- управління й самоуправління, яке сприяє інтеграції всіх компонентів системи в цілісність (рис. 1).

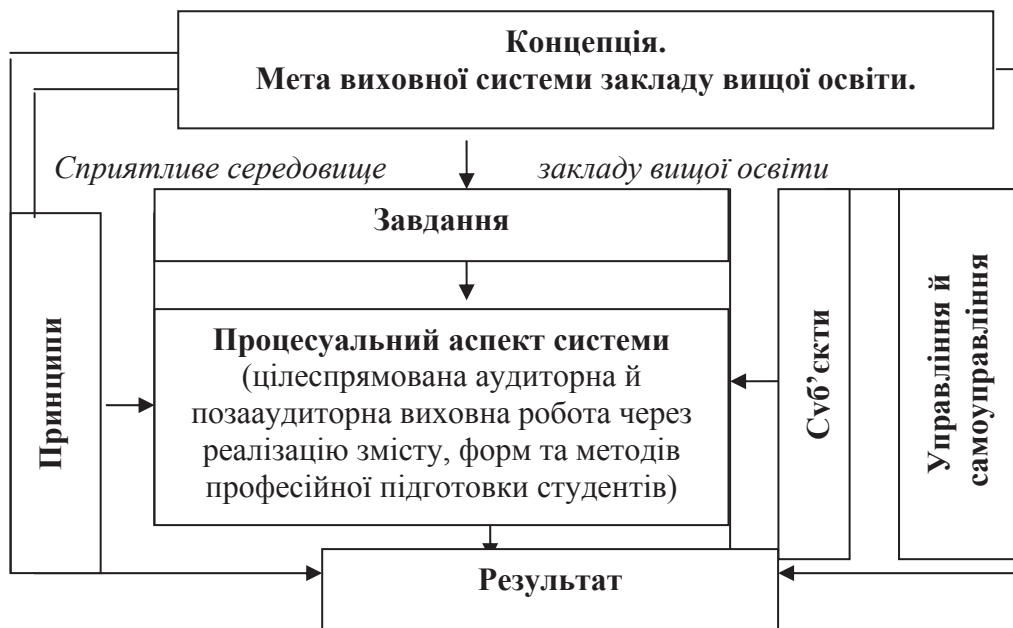

Рис. 1. Структура виховної системи закладу вищої освіти

Отже, стратегічною метою виховної системи в сучасному закладі вищої освіти є виховання висококонкурентної, високоінтелектуальної та компетентної особистості фахівця, яка вирізняється здатністю до професійної, інтелектуальної та соціальної творчості, усвідомленням необхідності навчання та самовдосконалення протягом усього життя. Її домінантою є національний характер.

Мета є вузько спрямованою, цілком досяжною, практично значущою, тобто діагностично сформульованою, оскільки передбачено достатньо чітке визначення рис чи якостей особистості, які необхідно

сформувати та, які можна виокремити від інших якостей особистості; існує засіб, «інструмент» для виявлення й діагностики означеної якості особистості у ході процесу об'єктивного контролю сформованості або є можливість визначити критерії оцінювання сформованості означеної якості; є можливість зміни інтенсивності певної якості особистості педагогічними засобами на підставі даних контролю; є шкала оцінювання якостей і властивостей особистості, що спирається на результати відповідних вимірювань [5].

У реалізації виховної системи закладу вищої освіти важливим є врахування принципів суб'єктності (в процесі активної діяльності кожен студент, викладач набувають власного життєвого досвіду), рефлексії (включає як діяльність і життєдіяльність молоді, так і її мислення, цінності, життєвий вибір), стимулювання студентської молоді до самовиховання; національності, професійної спрямованості, пріоритетності творчої діяльності.

Управління виховною системою закладу вищої освіти передбачає цілеспрямований та циклічний процес реалізації її суб'єктами операційних функцій управління (аналіз та прогнозування, планування, організація, контроль, координування коригування та самоконтроль), що сприяє конкретизації цілей виховної системи на рівні факультетів, академічних груп; розширенню напрямів виховної роботи педагогічного та студентського колективів; використанню різних організаційних форм, засобів виховної роботи; розвитку активності суб'єктів виховання; впровадженню інноваційних технологій виховної роботи [1]. Саме управління має на меті включення особистості (причому кожного студента й викладача) в процеси цілепокладання, спільної творчої діяльності; вдосконалення міжособистісних і групових відносин, що виникають в колективі; створення ситуацій, спонукаючих кожного суб'єкта до рефлексії, самопізнання, самореалізації.

Вивчення наукових праць І. Іванова, В. Караківського, Л. Кольберг, Л. Новікової, Н. Селіванової, В. Сластьоніна та інших учених засвідчив, що виховна система закладу вищої освіти виконує інтегруючу (забезпечує процес інтеграції роз'єднаних, неузгоджених виховних впливів усіх суб'єктів виховання та управління системою), регулюючу (спрямована на узгодження управлінських дій суб'єктів для ефективної організації виховної роботи) та розвивальну (забезпечує динамічний поступовий розвиток та вдосконалення системи виховної роботи у вищому навчальному закладі) функції [1]. А. Рябченко, В. Черкашенко доповнили функції виховної системи такими, як функції захисту, корекції, компенсації-реабілітації, а Н. Щуркова виокремлює функцію педагогічної підтримки особистості, як увагу до її здатності розв'язувати особисті проблеми та сприяння активному напруженню фізичних і духовних сил у цей момент [6].

Обов'язковим компонентом виховної системи закладу вищої освіти є наявність сприятливого, безконфліктного середовища для самореалізації й

розвитку кожного студента, викладача, урахування їхніх індивідуальних запитів та інтересів, стимулювання внутрішньої потреби до формування духовного світу; для вдосконалення роботи кураторського складу, органів самоврядування й співпраці студентського та професорсько-викладацького складу вищого закладу освіти; для збору інформації (банку даних) про стан виховної системи та її результативність.

Педагогічно доцільне планування й організація життєдіяльності студентів на рівні академічної групи, факультету та закладу вищої освіти у цілому забезпечує можливість визначення програми спільної різнопланової діяльності усіх суб'єктів виховної системи. Як наголошує О. Коберник, оновлення змісту життєдіяльності студентів відповідно визначеній меті передбачає впровадження особистісно орієнтованих технологій, активних форм і методів виховання, що відповідають інтересам і потребам молоді. Виховні технології передбачають послідовні науково обгрунтовані дії суб'єктів виховної системи у виховному процесі та відповідно організовані ними дії студентів, підпорядковані досягненню спеціально спроектованої системи виховних цілей, що узгоджується з психологічними механізмами розвитку особистості [7].

Поряд з зазначеним, для ефективного розвитку виховної системи необхідним є актуалізація виховного потенціалу фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін та практичної підготовки студентів; професійна компетентність викладачів, які скеровують, на початковому рівні існування системи, виховні справи; стимулювання колективоутворення академічних груп як органічної єдності системи; активізація самодіяльності, самоуправління й співуправління виховної системи з системами зовнішнього середовища.

На основі проведеного аналізу виховну систему закладу вищої освіти визначено як системну й цілісну аудиторну та позааудиторну діяльність суб'єктів закладу вищої освіти (педагогічного колективу, студентського активу, самих студентів), яка протікає в його сприятливому, позитивно-емоційному середовищі і забезпечує поступову й планомірну реалізацію поставлених виховних цілей. Ефективне функціонування виховної системи закладу вищої освіти сприятиме формуванню духовного, високоморального, життєво компетентного й кваліфікованого фахівця, гідного громадянина України, професіонала, сім'янина та товариша. Основним показником ефективності управління виховною системою закладів вищої освіти є розвиток особистості кожного її суб'єкта, його самопочуття, активність у діяльності, суб'єктна позиція у цій діяльності, її ціннісна орієнтація, характер самореалізації.

Список використаної літератури

- 1. Соколова І. В.** Характеристика системи виховної роботи у сучасному вищому закладі освіти / І. В. Соколова // Сучасна вища школа: психолого-педагогічний аспект : монографія. – К., 1999. – С. 299–331.
- 2. Великий** тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол.

ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. **3. Ковальчук В. А.** Теоретичні основи проблеми дослідження освітньо-виховних систем / В. А. Ковальчук // Нові технології навчання: Наук.-метод. зб : В 2-х ч. – Київ-Вінниця, ФОП Корзун Д. Ю., 2012. – Вип. 73. Ч. I. – С. 76–82. **4. Дурманенко О. Л.** Виховна робота в університеті як чинник становлення особистості майбутнього фахівця / О. Л. Дурманенко // Науковий вісник ВНУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2012. – № 8. – С. 59–62. **5. Беспалько В. П.** Слагаемые педагогической технологии / В. П. Беспалько. – М. : Педагогика, 1989. – 192 с. **6. Щуркова Н. Е.** Прикладная педагогика воспитания : учеб. пособие / Н. Е. Щуркова. – СПб : Питер, 2005. – 366 с. **7. Коберник О. М.** Теоретико-методичні засади моделювання виховної системи школи / О. М. Коберник // Педагогічний альманах. – 2015. – Вип. 25. – С. 16–23.

Бартків О. С. Структурно-функційний аналіз виховної системи закладу вищої освіти

У статті здійснено аналіз структури та функцій виховної системи закладу вищої освіти. Виховну систему закладу вищої освіти визначено як системну й цілісну аудиторну та позааудиторну діяльність суб'єктів закладу вищої освіти (педагогічного колективу, студентського активу, самих студентів), яка протікає в його сприятливому, позитивно-емоційному середовищі і забезпечує поступове й планомірне виконання поставлених виховних цілей. Виховна система закладу вищої освіти передбачає взаємодію: концепції, діагностичної мети, яка реалізується через цільові завдання; змісту, методів, засобів, форм, принципів, суб'єктів, сприятливого середовища; управління й самоуправління. Визначено функції виховної системи закладу вищої освіти.

Ключові слова: система, виховна система, виховна система закладу вищої освіти, структура виховної системи закладу вищої освіти.

Бартків О. С. Структурно-функциональный анализ воспитательной системы заведения высшего образования

В статье осуществлен анализ структуры и функций воспитательной системы заведения высшего образования. Воспитательную систему заведения высшего образования определено как системную и целостную аудиторную и позааудиторную деятельность субъектов заведения высшего образования (педагогического коллектива, студенческого актива, самих студентов), которая протекает в его благоприятной, положительно-эмоциональной среде и обеспечивает постепенное и планомерное выполнение поставленных воспитательных целей.

Воспитательная система заведения высшего образования предусматривает взаимодействие: концепции, диагностической цели, которая реализуется через целевые задания; содержания, методов, средств, форм, принципов, субъектов, благоприятной среды, управления и самоуправления.

Определены функции воспитательной системы заведения высшего образования.

Ключевые слова: система, воспитательная система, воспитательная система, заведение высшего образования, структура воспитательной системы заведения высшего образования.

Bartkiv O. Structural-Functional Analysis Executive System of Higher Education

The article analyzes the structure and functions of the educational system of the institution of higher education. It is noted that the educational system of the institution of higher education is defined as a systemic and holistic auditory and non-auditing activity of subjects of the institution of higher education (pedagogical staff, students' assets, students themselves) which proceeds in its favorable, positive-emotional environment and provides a gradual and systematic implementation of the set educational goals.

The educational system of institution of higher education, as well as other institution of education, involves interaction: concepts as a set of basic pedagogical ideas; diagnostic goal, which is realized through the target tasks; content, methods, means, forms, principles, which are interrelated and mutually interconnected, and form the procedural (activity) aspect of the system; subjects with different types of relations between them; favorable environment created by actors; management and self-management, which facilitates the integration of all components of the system into integrity.

The functions of the educational system of the institution of higher education are determined: integrative, regulatory, developmental, protection, correction, compensation-rehabilitation and pedagogical personality support.

Key words: system, educational system, educational system of bookmark of higher education, structure of educational system of institution of higher education.

Стаття надійшла до редакції 22.02.2018 р.

Прийнято до друку 01.03.2018 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Докучасва В. В.

УДК 378.147

С. М. Безбородих

**ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ**

Однією із нестандартних форм педагогічної взаємодії є гра, в процесі якої активізується емоційність і творчий характер занять;